ספרי׳ — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
ראשון

מאמר
בסוכות תשבו - תשל״ח

מאת

כבוד קדושת

אדמו״ר מנחם מענדל שליט״א

שניאורסאהן

מליובאוויטש

הוצאה ששית

יוצא לאור על ידי מערכת
„אוצר החסידים״

770 איסטערן פארקווי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושלש לבריאה
הי׳ תהא שנת נפלאות גדולות
צדי״ק שנה לכ״ק אדמו״ר שליט״א

בס"ד.

בזה הננו מו"ל מאמר ד"ה בסוכות חשבו מכ"ק אדמו"ר שליט"א שאמרו בעת ההתועדות ד"ג תשרי (הילולא דכ"ק אדמו"ר מהר"ש), אור לערב חגה"ס, שנה זו.

מערכת „אוצר החסידים"

שלחי תשרי, ה'תשל"ח. ברוקלין, נ.י.

שנת השבעים וחמש להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בס"ד. י"ג תשרי (הילולא דכ"ק אדמו"ר מהר"ש),
אור לערב חגה"ס, ה'תשל"ח.

ה נ ח ה

בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות [1], וידועים דיוקי רבותינו נשיאינו בזה [2], דצלה"ב מהו כפל הדברים, שלאחר שכבר מצוה בסוכות תשבו שבעת ימים [שזהו ציווי לכללות ישראל ולכל א' מישראל] מה מוסיף עוד באמרו כל האזרח בישראל ישבו בסוכות. גם צלה"ב בעצם ענין מצות סוכה, שלכאו' יש בה דבר והיפוכו. דהישיבה בסוכה צ"ל חשבו כעין תדורו, דכל שבעת הימים אדם עושה סוכתו קבע וביתו עראי [3]. שכמו שבכל השנה הוא דר בדירתו באופן של קביעות, שעושה בה כל ענייניו, הנה כן צ"ל אופן ישיבתו בסוכה, שיעשה כל ענייניו בסוכה, ויראה שהסוכה היא דירתו ומקום קביעותו במשך שבעת ימים אלו. אמנם ביחד ע"ז, הנה עצם בנין הסוכה הוא בנין של עראי. דענין זה שהסוכה צ"ל בנין עראי הוא מעיקר תנאי המצוה, ולכן סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה [4], שאחד מהטעמים שבזה הוא לפי שעד עשרים אמה כו' דירתו דירת עראי, למעלה מעשרים אמה אין כו' דירתו דירת עראי אלא דירת קבע [5], והסוכה צ"ל דירת עראי דוקא. ומ"מ השבעת ימים צ"ל הישיבה בה קבע, שהוא לכאו' דבר והיפוכו. והנה במצות סוכה ישנו עוד ענין מיוחד הצריך ביאור, שמצות סוכה היא מ"ע שהזמ"ג, ונוסף ע"ז שמצות סוכה מוגבלת בהגבלת הזמן, היא מוגבלת גם בהגבלת המקום, שצריך להיות מקום מוכשר לעשיית הסוכה. דהעושה סוכתו תחת האילן כאילו עשאה בתוך הבית *[5], דאין זה מקום מוכשר למצוה זו. משא"כ בשאר יו"ט הנה מצינו הגבלה רק בנוגע לזמן אבל לא מצינו שיהי' גם הגבלה בנוגע למקום.

ב) **והנה** בהמשך למצות ישיבה בסוכה (בסוכות תשבו) באה מצות נטילת ד' מינים, כמ"ש [6] ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל גו' [דמצות ישיבה בסוכה היא מרגע הראשון שבהתחלת שבעת ימי הסוכות, ולאחרי זה (ובהמשך לה), בבוקר (בעלות השחר, ולכתחלה מנץ החמה [7]) מתחיל זמן החיוב דמצות נטילת ד"מ, שמצותה ביום דוקא]. שמזה מובן שמצות נטילת ד"מ יש לה שייכות לענין הסוכה. ובפרט ע"פ הידוע [8] שמצוה מן המובחר שנטילת ד"מ תהי' בסוכה דוקא, שבזה מודגש עוד יותר שישנו קשר בין מצות נטילת ד"מ (ולקחתם לכם) למצות סוכה (בסוכות תשבו). וצלה"ב [9] מהו הקשר שבין ב' מצוות אלו. ובפרט שלכאו' הם מצוות

---

1) אמור כג, מב. 2) בד"ה זה דשנת תרצ"ד (סה"מ תיש"א ע' 50). 3) סוכה כח, א. שו"ע (ואדה"ז) או"ח רסתרל"ט. 4) משנה ריש סוכה. שו"ע או"ח רסתרל"ג. 5) גמרא שם. *5) שם ט, רע"ב. 6) אמור שם מ. 7) ב"י לטור או"ח רסתרנ"ב. שו"ע שם. 8) סידור אדה"ז (לפני הלל). 9) ראה ד"ה ולקחתם לכם תרצ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קפב).

חלוקות, דמצות סוכה היא שבעת ימים, משא"כ מצות נטילת ד"מ עיקר המצוה ומה"ת היא רק ביום הראשון [10]. [ועוד ידוע החילוק שבזה בין מקדש לגבולין, וכמבואר בגמ' [11] תקנת ריב"ז. שמזה מסתעפים כמה דינים ופרטי דינים השייכים גם בזמה"ז בהחילוק שבין יום הראשון לששת הימים שלאח"ז]. והנה בהד' מינים עצמם צריך להבין, למה נבחרו ד' מינים אלו דוקא [12]. שאע"פ שכולם הם ממין הצומח מ"מ מיד בתחלת הציווי מודגש שצריכים להיות מינים מיוחדים דוקא. והמינים צריכים להיות כולם באופן של הדר, וכמ"ש ולקחתם לכם גו' פרי עץ הדר גו', ודרשו בגמ' [13] שזה קאי גם על הג' מינים שלאח"ז [אף שבהכתוב נזכר הדר בפירוש רק בנוגע להאתרוג, המין הראשון].

ג) **והנה,** נוסף על דיוקים הנ"ל ידוע משארז"ל [14] שלא ניתנו המצוות לישראל אלא לצרף בהן את הבריות (וכמבואר בכ"מ). דנוסף על עיקר המצוה, שענינה הוא אשר קדשנו במצותיו וצונו וצריך לקיימה כדי למלאות ציווי ורצון המצוה, הנה נוסף לזה יש בהמצוה עבודה מיוחדת ופעולה בנוגע לעבודת האדם בכלל. וכמו"כ הוא בעבודת ישראל בחגה"ס, הן בהמצוה דבסוכות תשבו שבעת ימים, והן בנוגע להמצוה דולקחתם לכם ביום הראשון גו', והן בשמחת בית השואבה שלאח"ז, שבכולם יש ענינים ופעולתם בעבודה, לצרף בהן את הבריות. וכן הוא גם בנוגע ליום השמיני עצרת. ואע"פ ששמיני הוא רגל בפ"ע [15], מ"מ הרי נקרא יום השמיני, שזה גופא מורה על שייכותו לשבעת ימי הסוכות שלפנ"ז *[15]. ויתירה מזו (לא רק ששמע"צ שייך לסוכות אלא עוד זאת) דכמו שבפשטות בכדי להגיע להשמיני צ"ל שבעה לפנ"ז, כמו"כ הוא בענינם הרוחני של סוכות ושמע"צ, שאף שהעבודה דשמע"צ ושמח"ת באה לאחרי [דהיינו שהיא למעלה מ]עבודת ימי הסוכות שלפנ"ז, מ"מ הסיבה והגורם להגיע לעבודת שמע"צ היא עבודת השבעת ימים שלפנ"ז דוקא. ומזה מובן העילוי שבהעבודה דסוכות, שהיא דוקא הסיבה והגורם **[15] שע"י באים להעבודה וההמשכות והמעלות שבענין שמע"צ.

ד) **וביאור** הענין הוא, דהנה כתיב [16] בכסה ליום חגינו, דיום חגינו קאי על חג הסוכות כמבואר בכ"מ *[16]. וזהו בכסה ליום חגינו, שכל הענינים שהיו בכסה (בכיסוי והעלם) בהימים שלפני יום חגינו, ובפרט הענינים שהיו בכיסוי והעלם בר"ה [שעליו נאמר בכסה מלשון ליום הכסה יבוא ביתו [17], וע"ז

---

10) שו"ע שם. 11) סוכה מא, א. 12) ד"ה הנ"ל. וכנה תרל"ז פפ"ד. ועוד. 13) ראה ר"ה לא, א. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרמ"ה ס"ב. 14) ויק"ר פי"ג, ג. ועוד. 15) סוכה מח, רע"א. *15) ראה ט"ז או"ח סתרס"ח סק"א, שרק לענין פו"ר קש"ב הוא חלוק מסוכות, אבל „בלא"ה חד חג הוא". **15) וראה ד"ה וכנה פט"ו. ספכ"א. 16) תהלים פא, ד. *16) לקו"ת ר"ה נד, רע"ד. סד"ה לולב וערבה תרס"ו. ועוד. 17) משלי ז, כ.

קאי מש"כ תקעו בחדש שופר (בהקדמה לבכסה ליום חגינו)], מתגלים הם בסוכות. וכדאיתא במדרש [18] דבר"ה לית אנן ידעין מאן הוא נוצח, וכשישראל יוצאין כו' ולולביהון ואתרוגיהון בידן אנן ידעין דישראל אינון ניצוחיא. והיינו, שבסוכות נתגלה דאנן ניצוחיא, ובאופן גלוי לכל יושבי תבל, עד שכל מציאות העולם רואה שאנן ניצוחיא. ואע"פ שהנצחון דישראל כבר הי' בר"ה, וכמאמר המדרש [19] איזו אומה כאומה זו שיודעת אופי' של אלקי', שישראל יודעים שהקב"ה יעשה להם נס ויזכו בדין, וא"כ דבר פשוט הוא שביום ר"ה הי' להם כתיבה וחתימה טובה, מ"מ תכלית הכוונה והשלימות הוא שנצחון זה יהי' בגילוי. וזה נעשה בחגה"ס, בכסה ליום חגינו, שהנצחון שהי' בכסה (בהעלם) בר"ה נמשך בגלוי ביום חגינו, ועי"ז באים לתכלית השלימות.

ה) **והנה** יוהכ"פ נקרא ר"ה בקרא [20] כמובא בלקו"ת [21]. ובסדר הימים הנה יוהכ"פ הוא בעשור לחדש השביעי, ובתחלת החדש, באחד לחדש השביעי הוא ר"ה. ויתירה מזו, הנה אמרז"ל [22] אלו עשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ, היינו שר"ה ויוהכ"פ נכללים באותן עשרת הימים [23] (ועניגם ענין אחד). ומזה מובן שביוהכ"פ נמשך ענין מיוחד השייך להההמשכה דר"ה. והענין הוא, כמבואר בלקו"ת [21] שביוהכ"פ הוא ההמשכה דבחי' נשמה ופנימיות, וכיון שההמשכה בבחי' פנימיות היא בענין עיקרי, מובן שגם בכל שאר הענינים ההמשכה דיוהכ"פ היא בבחי' פנימיות. אמנם גם המשכה זו שביוהכ"פ עדיין היא באופן דבכסה. וההמשכה באופן דאנן ניצוחיא ובגלוי [עד שהוא גילוי באופן כזה שנעשה על ידה זמן שמחתנו, ששמחה היא על דבר שבגלוי דוקא, כידוע *[23]] היא ביום חגינו (חגה"ס) דוקא, בחמשה עשר לחדש, כשקיימא סיהרא באשלמותא, כמבואר בכ"מ.

ו) **ובזה** יובן מה שמצינו קשר בין תק"ש לסוכות, וכידוע [24] שסכך [דכל סוכות הכתוב סכך משמע [25], וכמו שמבאר כ"ק אדה"ז בשו"ע הל' סוכה [26] דאין נקרא סוכה אלא הסכך בלבד. דהיינו, שלא רק שהסכך הוא עיקר הסוכה, אלא עוד זאת שבענין הסכך מתבטא (גיט זיך ארויס) כל ענין הסוכה] בגימט' מאה, כנגד מאה קולות דשופר שנהגו ישראל *[26] לתקוע בר"ה. וטעם הדבר הוא כנ"ל היות שענין הסוכה נמשך ע"י התק"ש דר"ה. שבר"ה ההמשכה

---

18) ויק"ר פ"ל, ב. 19) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. הובא בטוא"ח סתקפ"א. 20) יחזקאל מ, א. 21) שם נח, א. סד, א. 22) ר"ה יח, א. 23) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1144. *23) כ"ה בכ"מ, ובהמשך ד"ה שמח תשמח (תרנ"ז) בתחלתו בארוכה. ובתו"א (ח, ג) : וענין ומהות השמחה שיכול להיות על הטוב אף כשהוא נעלם ומכוסה מעיניו (משא"כ תענוג). ואכ"מ. 24) מ"ח ופע"ח שער הסוכות בסופו. וככה תרל"ז ספצ"ג. וראה תולוי"צ ע' שג. 25) רש"י סוכה יב, א ד"ה כשרין. וראה רש"י שם ב, א ד"ה ושחמתה. 26) סתרל"ח ס"א. *26) שם סתקצ"ו ס"א.

(שממשיכים בחק"ש ע"י המאה קולות) היא באופן דבכסה (בהעלם) ואח"כ באה לידי גילוי בחג הסוכות (ליום חגינו) בסכך הסוכה. ועד"ז הוא גם בנוגע ליוהכ"פ, כידוע שסכך הסוכה הוא דוגמת ענני הכבוד [כהדעה בגמ' [27] ענני כבוד היו, וכן הובא לפסק הלכה בשו"ע אדה"ז בהל' סוכות בתחלתם], והוא נמשך מענן הקטרת דיוהכ"פ. וביאור הענין הוא, כנ"ל דתחלה באה ההמשכה דר"ה בבחי' פנימיות ביוהכ"פ. והמשכה זו שביוהכ"פ היא ע"י ענין הקטרת שממנו הי' צ"ל וכסה ענן הקטרת את הכפרת *[27], ובכללות יותר זהו ע"י כללות עבודת כה"ג ביוהכ"פ בקדש הקדשים. ומענן הקטרת שביוהכ"פ נמשך אח"כ סכך הסוכה (שהסוכה היא ע"ש ענני הכבוד).

ז) **וע"פ** הנ"ל יובן הביאור והנקודה שבכל הענינים האמורים. והענין הוא, דהנה עבודת יוהכ"פ בקה"ק היא בהזמן הנק' בכתוב אחת בשנה. וכמו שבזמן הוא בחי' אחת שבזמן, כן הוא גם בנפש ובעולם (במקום) שהיא בבחי' אחת בנפש ובמקום. שהעבודה נעשית ע"י הכה"ג שהוא המקודש ובחי' אחת שבעם ישראל, וכמ"ש [28] ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים, והעבודה היא בקה"ק, המקום המקודש מכל העולם כולו, גם ממקום הקדש שבביהמ"ק (ההיכל). והנה על ג' הענינים דעש"ן מיוסד כל סדר ההשתלשלות כמו שנמשך משרשו ומקורו [ולכן מיוסד ספר יצירה על ג' בחי' אלו], עד לכמו שהבריאה היא מעצומ"ה ית'. וכדאיתא באגה"ק [29] שמהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו כו' הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש. וזהו"ע בחי' אחת בשנה, בעולם (מקום), ובנפש, שמתאחדות יחד בעבודת כה"ג ביוהכ"פ בקה"ק, בחי' עצומ"ה ית' שנמשך בבחי' עש"ן. ובחי' אחת נמשכת בגלוי אח"כ בסוכות. דהנה מבואר במשנה [30] בסדר עבודת יוהכ"פ שהכה"ג הי' ממתין בקה"ק עד שהי' הבית מתמלא עשן, ומעשן זה (שמהעבודה דבחי' אחת) נמשך סכך הסוכה בחגה"ס [31].

ח) **והנה,** התחלת ההמשכה דבחי' אחת היא בר"ה, שאז היא העבודה דתמליכוני עליכם, שממשיכים המלוכה מבחי' התנשאות עצמי, דהיינו דכמו שהוא בבחי' עצמי יומשך בגלוי עד שיהי' תמליכוני עליכם, וע"י שממשיכים להיות מלך ישראל (שתמליכוני עליכם) נמשך אח"כ להיות מלוך על כל העולם כולו בכבודך. ואופן המלוכה היא ברצון, ולא רק שומלכותו בכל משלה. דממשלה אפשר להיות גם בהכרח בלא רצון, אבל ישראל ע"י עבודתם דומלכותו ברצון קבלו עליהם, ממשיכים בכל המציאות כולה, בכל סדר ההשתלשלות, להיות באו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני הוי' עושינו [32]. ואח"כ

---

27) סוכה יא, א. *27) אחרי טז, יג. 28) הה"א כג, יג. 29) ס"כ. 30) יומא נב, ב. 31) וככה פפ"ד. 32) תהלים צה, ו. וראה זח"א רכא, ב. ח"ג קו, ב. פרדר"א פי"א.

בעשור לחודש השביעי באה ההמשכה בבחי' פנימיות. ואח"כ בחגה"ס באה ההמשכה בגלוי. שהנצחון שהי' בר"ה, החל מהנצחון שממלך ישראל נמשך להיות ומלכותו בכל משלה, ולמעלה יותר, גם מלכותו ברצון קבלו עליהם, הנה נמשך בגלוי עד שנמשך בגלוי גם בעולם וגם בהשבעים אומות, דלכן מקריבים בחגה"ס ע' פרים כנגד הע' אומות *[32]. והנה המשכה זו נמשכת בגלוי (בהד' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות) תחלה בתורה ומצוותי' ע"י לימוד הלכות סוכה וע"י לימוד הלכות נטילת ד"מ, כי ע"י הלימוד בזה אף שהוא בגלות, ואפי' שאין שייך קיום כל הפרטים כולם, הנה נעשה כמארז"ל [33] מעלה אני עליהם כאילו הם עסוקים כו'. וע"י שפועל תחלה ההמשכה בגלוי בתורה, ואח"כ ממשיך זה גם במעשה ע"י קיום המצוות [אלא שזהו עדיין בחי' המעשה שבמצוות עצמן], הנה נמשך אח"כ בפועל גם בכל העולם כולו, שכל העולם רואה איך שיהודי מקיים המצוה. ועד שנמשך באופן כזה, שאיתא במדרש [34] דאילו הי' או"ה יודעים מה הי' המקדש יפה להם קסטריות היו מקיפים אותו כדי לשמרו כו'. ופעולה זו דהמקדש על האומות היא בחגה"ס באופן גלוי ע"י הקרבת ע' פרים כנגד שבעים אומות, כמבואר בארוכה במדרשי רז"ל [35].

ט) **והנה**, ע"פ הנ"ל שענין הסוכה שייך לבחי' אחת בשנה, ובעולם (במקום) ובנפש, מובן ג"כ מה שבנוגע לסוכות (דוקא) נא' כל האזרח בישראל גו' וע"ז דרשו רז"ל [36] ראוים כל ישראל לישב בסוכה אחת, כי המשכת בחי' אחת בגלוי היא בחגה"ס. וביאור הענין יובן בהקדם מה שצלה"ב בזה [וכמבואר דיוק זה גם במאמרי רבותינו נשיאינו [37]], מפני מה הלימוד הזה דכל ישראל ראוים לישב בסוכה אחת הוא דוקא מכל האזרח בישראל גו', הלא גם מבסוכות תשבו יש ג"כ ללמד לימוד זה דתשבו כולכם יחד. וכללות הביאור בזה (בל' הקבלה), דהנה בתחלה [היינו קודם הצמצום] הי' אוא"ס ממלא כל מקום החלל ולא הי' מקום לעמידת העולמות [והיינו שלא הי' אפשריות ומציאות לעולמות], ואח"כ סילק אורו הגדול על הצד כו' ונמשך (עיגול הגדול ו)הקו, וכל אריכות סדר ההשתלשלות, כמבואר בע"ח בתחלתו ובמבוא שערים בתחלתו (כמובא בכ"מ ונתבאר בחסידות). והנה בחי' זו (שהי' ממלא מקום החלל כו' לפני הצמצום) נקראת כבר בשם אוא"ס, ועד שאפשר להיות שם איזה שייכות למציאות דעולמות, אלא שכיון שהי' אוא"ס ממלא כל מקום החלל משו"ז לא הי' אפשרות למציאות העולמות. אבל גם שם הרי ישנו חלל, וגם ישנה האפשריות שצריך לשלול ולומר שאאפ"ל מציאות לעולמות. ולמעלה מזה הוא

---

*32) סוכה נה, ב. במדב"ר פכ"א, כד. הובא בפרש"י עה"ת פינחס כט, לה. וראה בארוכה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו ס"ח (לעיל ע' קעט ואילך). 33) תנחומא צו יד. 34) במדב"ר פ"א, ג. 35) ראה בהנסמן בהע' *32. ובפרש"י לסוכה שם ד"ה שבעים פרים. 36) סוכה כז, ב. 37) ד"ה בסוכות תשבו תרצ"ד (תש"א).

מה שארז"ל [38] עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד. אמנם, גם במדרגה זו (כבר) ישנם פרטים, הוא, ושמו, ובלבד, וגם אומרים שהחידוש שבמדרגה זו היא שהיא באופן דהי"ה, כמבואר בהמאמר שלפנ"ז [39]. אמנם מהותו ועצמותו ית' הוא למעלה גם מזה, ועד שאא"פ לומר עליו שהוא בבחי' סובב (לעולמות) ואפי' גם לא בבחי' מקיף הרחוק וכיו"ב. כי מהותו ועצמותו ית' אינו בגדר כל הענינים כלל, עד שהוא בבחי' אין עוד מלבדו, ולמעלה יותר, דאין עוד. דהרי אין עוד מלבדו שייך לומר כשישנו גדר של לבדו, אמנם למעלה מזה הו"ע אין עוד, כמבואר במקום אחר דיוק זה. והנה כיון שישראל מושרשים בעצומ"ה ית', מובן שיש להם שייכות ואפשר להם להגיע ולפעול בעצומ"ה ית', גם כמו שהוא למעלה בבחי' אי"ע אפי' מבחי' הי' הוא ושמו בלבד. וזהו משארז"ל [40] במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, שענין ההמלכה שייך לומר למעלה מעלה, וגם בהבחי' שלמעלה מגדר מקום. כי מכיון שלמעלה כל הענינים הם ברצון ולא בהכרח ח"ו, מובן שגם במדרגה זו שייך ענין ההמלכה. ומזה מובן שענין ההמלכה היא כביכול גם בעצומ"ה ית'. וע"ז אומרים במי נמלך בנשמותיהן של צדיקים, שזה קאי על נשמות ישראל, ועמך כולם צדיקים [41], שמושרשים בעצומ"ה ית' ולכן גם מגיעים לעצומ"ה ית'. וענין ההמלכה היא גם בהנשמות הקטנות במדרגה לכאו', כמובן ממשל הה"מ נ"ע [42] שמדמה ענין זה לאב ובן קטן, ומכיון שממשיל את הקב"ה לאב, כביכול, מובן שגדול וקטן שוים לגבי'. שכל הענינים הם שלא בערך כלל לעצומ"ה ית', אלא שכך עלה ברצונו שנשמות ישראל, ועמך כולם צדיקים, יהיו מושרשים בעצומ"ה אליין, ומשו"ז מושרשים נש"י בעצומ"ה ית'.

י) **והנה,** כיון שהיא התחלת השנה וצריכים להמשיך את כל סדר ההשתלשלות מחדש וגם באופן גלוי, לכן צריך להמשיך מבחי' אחת. והמשכה זו (בבחי' גילוי) נעשית ביום חגינו (בחגה"ס) כנ"ל, ולכן גם התחלת העבודה דסוכות צ"ל בהענין דסוכה אחת (שהסוכה אחת שייכת לעבודת יוהכ"פ בג' בחינות אחת שבעש"ן, כנ"ל), כי ע"י העבודה דסוכה אחת הנה מגיעים לבחי' אחת שלמעלה לגמרי אפי' מכל גדר ענין המספר (אלא שכיון שאין לנו שם אחר לקרותו משו"ז קורין אותו אחת), לעצומ"ה ית'. דאחת פי' יחידה כדאיתא בתוס' [43], והשם יחידה הוא ע"ש שמקבלת מיחיד. וכמו"כ הוא בבחי' סוכה אחת שענינה הו"ע היחידה, כנ"ל. וכיון שענין הסוכה שרשה מבחי' אחת, לכן נמשך למטה שראוים כל ישראל לישב בסוכה אחת, שהסוכה היא למעלה מכל התחלקות היות ששרשה הוא בבחי' שלמעלה מהתחלקות. ומצד טעם זה גופא נמשך בחי' הסוכה אחת גם בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, כיון שבערך עצומ"ה ית' אין שייך לחלק בין עליון לתחתון.

---

38) פרדר"א פ"ג. 39) ד"ה מן המיצר דיום ב' דר"ה. 40) רות רבה רפ"ב. 41) ישעי' ס, כא. 42) לקו"א ואו"ת בתחלתו. 43) מנחות יח, א ד"ה עד אחת.

יא) **והנה,** המשכת העצמות בגלוי (בחי' סוכה אחת) יהי' רק לע"ל, שהרי אז יהי' ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו[44], ולמעלה מזה יהי' גם ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך[45], כדאיתא בתניא[46]. אמנם למעלה מזה הוא בחי' אחת, שענינה הוא המשכת העצמות למטה בגלוי, ומזה מובן שגם הגילוי דסוכה אחת יהי' רק לע"ל. ועפי"ז מובן למה דרשו רז"ל שראוים כל ישראל לישב בסוכה אחת ממ"ש בסיום הכתוב כל האזרח בישראל גו' דוקא, ולא דרשו כן מההתחלה דבסוכות תשבו שבעת ימים, כי בסוכות תשבו שבעת ימים קאי על העבורה בזמן הזה בהשיתא אלפי שני דהוה עלמא, ובזמן הזה הרי עדיין לא נמשך בחי' אחת בגלוי. וגילוי זה יהי' רק לע"ל ומשו"ז דרשו זה ממ"ש כל האזרח בישראל גו', כי אזרח הוא ל' עתיד, דהיינו מה שיזרח לע"ל, כמבואר בכמה דרושים[47]. וכן הוא גם ע"פ כללי הדקדוק שאותיות איתן. מורים על העתיד[48]. וזהו כל האזרח בישראל גו', שלע"ל תהי' זריחה דבחי' אחת, ולכן ישבו אז כל ישראל בסוכה אחת. אמנם, אעפ"כ גם עכשיו, בהשיתא אלפי שני דהוה עלמא, מאירה הארה וזריחה מבחי' אחת שתהי' בגילוי לע"ל. ועוד זאת, גילוי בחי' אחת שלעתיד נמשך (כשאר הגילויים דלעתיד[49]) ע"י מעשינו ועבודתינו דעתה דוקא. ומזה מובן שגם עתה ישנו מעין והארה מבחי' אחת[50]. וזהו משארז"ל שראוים כל ישראל לישב בסוכה אחת, שקאי על זמן הזה, שגם בזמן הזה ישנו הענין שראוים כל ישראל לישב בסוכה אחת (מעין דהישיבה בפועל לע"ל). אלא שזה גופא שבזמן הזה ראוים כו' לישב נלמד ממ"ש כל האזרח גו' (ל' עתיד), היינו שלוקח הכח ונמשך מהזריחה שתהי' לע"ל, שיהי' גילוי העצמות, כמ"ש לא יכנף עוד מוריך.

יב) **והנה** ע"פ הנ"ל יובן גם הסדר בהעבודות דר"ה יוהכ"פ וסוכות. והענין הוא, ע"ד הסדר בתומ"צ דכללות ופרטות נאמרו, דתחלה הענינים הם באופן של כלל ואח"כ נמשכים לפרטים, הנה כמו"כ הוא בסדר העבודה דר"ה יוהכ"פ וסוכות. דהנה התורה בשלימותה היא בריבוי פרטים, כמ"ש[51] ששים המה מלכות ושמנים פלגשים ועלמות אין מספר, ותרז"ל[52] דששים המה מלכות אלו המשניות, ושמנים פלגשים אלו הברייתות ועלמות אין מספר אלו דרשות חז"ל ומימרות ה(תנאים ו)אמוראים. ולפנ"ז ישנה התורה כמו שהיא בתושב"כ, כל' הרגיל בש"ס מנא הני מילי דאמר קרא. דכ"ז הו"ע התורה כמו

---

44) ישעי' מ, ה. 45) שם ל, כ. 46) פל"ו. 47) לקו"ת ראה יח, א. שמע"צ פח, ג. ובכ"מ. 48) קו"א קסא, א. לקו"ת ראה שם. ולהעיר שאות א' היא מאותיות אהו"י — שנכללות בנקודות והן אותיות שבמחשבה (ראה לקו"ת בהר מא, ב). 49) תניא פל"ז. 50) ראה ד"ה בסוכות תשבו תשל"ז ס"י (לעיל ע' קפא) שי"ל שמה שהזריחה דבחי' סוכה אחת דלעתיד מאירה גם עתה הוא ע"ד מש"כ הרמב"ם (הל' תשובה ספ"ח) בפירוש עולם הבא, שעוה"ב הוא מצוי ועומד ומה שנקרא עולם הבא הוא לפי שבא לאחרי העבודה בעוה"ז, ועי"ש. 51) שה"ש ו, ח. 52) שהש"ר עה"פ. וראה תו"א שמות מט, ב ואילך.

שהיא באופן של פרטים ופרטי פרטים. אמנם ישנו גם כמו שהתורה היא באופן של כלל, דכללותי' ודקדוקי' כולם נאמרו מסיני [53]. ובאמירת הכללים והפרטים עצמם, הנה תחלה נאמרו הכללים, ואח"כ הפרטים. דתחלה נאמרו עשה"ד שבהם נכללו כל פרטי התורה. ועשה"ד עצמן כלולים בהדברות אנכי ולא יהי' לך, כדאיתא בתניא [54]. וב' דברות אלו כלולות *[54] באנכי שהיא תיבה הראשונה שבדיבור הראשון. ובאנכי גופא אות אל"ף הוא הר"ת שלה. ובאל"ף זו כלולים כל כללי התורה. דאות אל"ף מורה על ענין של כלל, דהנה איתא בירושלמי [55] שהדיבור דאנכי נרמז במ"ש שמע ישראל ה' אלקינו, וידוע בביאור תיבת אחד שהח' מרמזת לז' רקיעים וארץ והד' לד' רוחות העולם, והא' שלפניהם היא כנגד הקב"ה אלופו של עולם, כמובא בב"י [56] מהסמ"ק, כמובא ומבואר בכ"מ [57]. ומזה מובן שהאל"ף דאנכי (השייך לאחד דשמע ישראל) הוא כלל הכולל את כל התורה כולה.

יג) **ועד"ז** הו"ע סדר העבודות דר"ה יוהכ"פ וסוכות (שתחלת ההמשכה היא באופן של כלל ואח"כ נמשכת בפרטים). דהנה על ר"ה (שאז הוא בבחי' כללות ביותר) ארז"ל [58] דמצות היום בשופר. דאע"פ שיום זה הוא נורא ואיום וקדוש, מ"מ מצותו רק מצוה אחת, ובהמצוה עצמה הנה כל הקולות כשרים בשופר [59]. כי מצות ר"ה הוא אך ורק ענין אחד. ואפי' בשכל וסברת המצוה הנה היא למעלה מפרטים, וכל' הרמב"ם [60] שתק"ש בר"ה גזה"כ היא, היינו למעלה מתפיסת והשגת השכל. דבתפיסה והשגה צ"ל מדידה וקצוות, כמובן ופשוט, אמנם תק"ש שהיא למעלה מתפיסה והשגה (גזה"כ) היא למעלה ממדידה וקצוות. ועד"ז הוא ג"כ בענין עבודת יוהכ"פ, דאע"פ שיש בו ריבוי עבודות, מ"מ העבודה המיוחדת שבו היא העבודה דוכסה ענן הקטורת, כנ"ל. דעבודה זו היא בקה"ק, בחי' אחת במקום, ובהזמן דאחת בשנה, וע"י הכה"ג בחי' אחת בנפש. ועוד זאת, שהקטורת צ"ל אז באופן דדקה מן הדקה [61]. ואע"פ שעבודת הקטורת בכלל היתה צ"ל מן הדקה, מ"מ אי"ז כמעלת הקטורת ביום הקדוש, אחת בשנה, שאז הקטורת היא באופן של דקה מן הדקה, שזה מורה שמגיעים אל נקודת המציאות. ואח"ז באה ההמשכה בפרטיות, ובהפרטים עצמם אופן ההמשכה היא מדרגה לדרגה. דתחלת ההמשכה היא בהסוכה (דסוכה ע"ש סככה נקראת). דהמשכה זו היא למעלה מהתחלקות עדיין, שהרי בהסכך אינו שייך לחלק, משא"כ בהדפנות וכיו"ב. ואופן ההמשכה שבהסכך היא כשמה, סכך ע"ש שסוכך על האדם מלמעלה, עד שזה גופא (שסוכך מלמעלה) הוא באופן של

---

53) פרש"י ר"פ בהר. תו"כ שם. 54) פ"כ. *54) ראה בן פורת יוסף (כג, ד) בשם הבעש"ט. 55) ברכות פ"א ה"ה. 56) טור או"ח סס"א. 57) לקו"ת תזריע כג, ג. 58) ר"ה כו, ב. 59) שם כז, ב. שו"ע אדה"ז סתקפ"ו ס"ט. ועוד. 60) הל' תשובה פ"ג ה"ד. 61) יומא מה, א.

צל דוקא ולא של אור נגלה. ודוקא אז, כשצלתה מרובה כו' [62] מקיים מצות סוכה. אמנם אח"כ צריך להמשיך המשכה זו גם בפרטים. וזהו ענין המצוה דתשבו כעין תדורו, שצריך להכניס תחת צל הסוכה כל עניני חייו בכל פרטיהם ופרטי פרטיהם, ועי"ז עושים מכל פרט ענין של מצוה. והיינו, דהגם שבמשך כל השנה כולה צריכים לעבודה גדולה עד שיהי' בכל דרכיך דעהו [63], והחכם *[63] יהי' ניכר באכילתו ובשתייתו ובמשאו ומתנו כו' [64], אמנם בחג הסוכות, מצד עצם קיום המצוה (גם בלא העבודה דבכל דרכיך דעהו), כשעושה דברים אלו בסוכה ה"ה מקיים המצוה דבסוכות תשבו (אף שהם ענינים של אכילה ושתי' ומשא ומתן כו', כנזכר ברמב"ם הנ"ל). ולאח"ז צריך להמשיך המשכה זו (בחי' אחת שבהסוכה אחת שיאיר בגלוי לע"ל, כנ"ל במ"ש כל האזרח בישראל ישבו בסוכות) בעומק יותר, שיהי' נמשך בפנימיות הנפש (גם עתה). וזהו"ע המצוה דולקחתם לכם גו' (מצות ד' מינים), שצ"ל ענין של לקיחה, והלקיחה צ"ל לכם, להגיע אל החזה, ועי"ז נמשכת ההמשכה בלבו פנימה, או כל' הידוע [65] שממשיך בנוקבא דז"א העומדת בחזה דז"א כמבואר בארוכה בהדרושים [66] ובפרט בדרושי בעל ההילולא [67].

יד) **והנה,** ע"פ הנ"ל שע"י נטילת הד"מ נמשך בפנימיות בחי' אחת (שנמשכה תחלה ביוהכ"פ ע"י העבודה בהג' בחי' אחת בעש"ן, ואח"כ בהסוכה אחת), מובן שגם כשההמשכה באה בפרטים (במצות ד"מ), ה"ז פרטים שבהם ניכר ונגלה ומודגש הענין דאחת. והענין הוא, כמבואר בארוכה בהמשך וככה דבעל ההילולא [68] שבד"מ אלו ניכר ענין האחדות. דבהלולב כפות תמרים חסר כתיב ודרז"ל [69] שצ"ל כפות. דאע"פ שבהלולב צ"ל כו"כ עלים מ"מ בכדי לקיים המצוה צריך לכפותם זל"ז. וגם כל עלה כפול מב' שג"ז מורה על היותם באחדות כו', וגם מורה על השלימות. וזהו שבהלולב נראה בגלוי ענין האחדות. וכן הוא בההדסים שנק' ענף עץ עבות, עבות דוקא, להיות שצ"ל תלתא בחד קינא [70], דהיינו שצ"ל ג' לכה"פ אבל בחד קינא דוקא. שזה מורה ג"כ על האחדות. ולכן נק' ענף ל' יחיד, וגם עבות, שמורה על אחדות. וכן הערבה (ערבי נחל) נק' ג"כ אחוינא בגמ' [71] ע"ש שגדלים באחוה אגודות אגודות. דאע"פ שהם ערבי (נחל), ל' רבים, מ"מ גם כמו שכל ערבה צומחת בפני עצמה, היא מתאחדת עם האחרות באחוינא, מל' איחוי. שזה מורה על ענין האחדות. ויתירה מזו ועולה על כולנה היא האחדות שבאתרוג, ומשו"ז נזכר ראשון בקרא,

---

62) שו"ע אדה"ז או"ח סתרכ"ו ס"ג. 63) משלי ג, ו. *63) י"ל ע"ש לב חכם לימינו (תניא פ"ט). 64) רמב"ם הל' דעות רפ"ה. 65) משנת חסידים. 66) סידור רסג, ג. 67) וככה פפ"ד. 68) שם פפ"ז. 69) סוכה לב, א. 70) שם לב, ב. 71) ראה רש"י ד"ה אחוינא שבת כ, ב.

ולקחתם גו' פרי עץ הדר. והענין הוא, דהנה בגמ' [72] דרשו דמ"ש פרי עץ הדר קאי על אתרוג משום שדר באילנו משנה לשנה. דבשנה שלימה יש חילוף הזמנים מן הקצה אל הקצה, והאתרוג סובל את כולם. ומוסיף ע"ז בעל ההילולא דיוק נוסף [73], שלא רק שהאתרוג סובל שינויי הזמנים [74] כ"א עוד זאת שהוא גדל מהם. ומביא כהוכחה ע"ז דבר נפלא, כי היותו דר בלתי גידול זה אי אפשר, שהי' מתקלקל ח"ו [היות שהאתרוג הוא צומח]. ומזה הוכחה שאדרבה, האתרוג גדל מזה גופא שעוברים עליו ד' זמני השנה. וזהו"ע-האחדות שבהאתרוג, שבו מתאחדים כל שינויי זמני השנה באופן כזה עד שדוקא ע"י כולם הוא גדל עד שנעשה פרי עץ הדר [ועד שמההדר שנאמר באתרוג למדים ההידור בשאר הג' מינים]. ועד"ז ישנה האחדות בהד"מ בענינם בעבודה רוחנית בנפש. דהנה ידוע מה דאיתא במדרש [75] שהד"מ שבלולב הם כנגד הד' סוגים שבישראל, החל מהסוג שכנגד האתרוג שיש בו טעם וריח (תורה ומע"ט) עד להסוג שכנגד הערבה שאין בו לא טעם ולא ריח. וצריך לאחד את כל הסוגים, ודוקא ע"י שויעשו כולם אגודה אחת אז נעשה לעשות רצונך בלבב שלם, וכמו שהוא בפשטות שדוקא ע"י התאחדות כל המינים אפשר לקיים מצות ד"מ, ועי"ז הוא התחלת יום תגינו באופן דושמחתם לפני ה"א [6], ומזה ממשיך האדם אח"כ בעבודתו בכל השנה כולה.

טו) **והנה** ע"פ הנ"ל מובנים פרטים הנ"ל, ושייכות מצות לקיחת ד"מ למצות ישיבה בסוכה, וגם הסדר שבמצות אלו. שלאחר שקיים המצוה דבסוכות תשבו, דהיינו שנמשכה אצלו באופן של התיישבות בחי' הסוכה אחת כמו שמאירה ונותנת כח עד שנמשכת גם בזה"ז עוד לפני שיהי' המשכת העצמות לעת"ל (שעז"נ כל האזרח גו', ל' עתיד), הנה לאח"ז ע"י לקיחת הד"מ ממשיכים המשכה זו בבחי' פנימיות. וע"י ההמשכה בפנימיות שע"י הד"מ הנה בא לענין שמחת בית השואבה. וכמבואר בארוכה ע"י בעל ההילולא [76] שע"י הד"מ הנה פועלים שמחה באופן דושאבתם מים בששון [77], שגם במים יש שמחה. דאע"פ שאין שמחה אלא ביין [78], מ"מ יהודי על ידי עבודתו בלקיחת הד"מ פועל בהמים שיהי' ענין ניסוך המים ועי"ז נעשה ענין השמחה, ושאבתם מים בששון, ועד שמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו [79]. ואדרבה, בכדי שיראה שמחה בימיו צריך לראות ולקחת כח והסברה, וגם הסברה בשכל, משמחת בית השואבה.

טז) **וזהו** מ"ש בסוכות תשבו שבעת ימים כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, שלאחרי העבודה דתקעו בחודש שופר בר"ה, שאז ההמשכה היא

---

72) סוכה לה, א. 73) וכנה פצ"ד. 74) ראה אוה"ת (סוכות ע' א'תשלט) : מקבל קור וחום כו'. ובסידור (רסה, א) : אינו מתפעל (מהם). 75) ויק"ר פ"ל, יב. 76) וכנה פצ"ח. 77) ישעי' יב, ג. 78) פסחים קט, א. 79) סוכה נא, ב.

עדיין באופן דבכסה, הנה אח"ז באים העשרה ימים שבין ר"ה ליוהכ"פ שעליהם נא' [80] דרשו הוי' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמירתו של הקב"ה חשיב מעשה [81], ונעשה מעשה בפועל, שנעשה דרשו וקראוהו בפועל. וזה פועל אח"ז הד' ימים שבין יוהכ"פ לסוכות, שאז תורת אמת מעידה שכל ישראל וכל א' מישראל עסוקים במצוות [82], ולאחרי ההכנה (בד' ימים אלו) דחג הסוכות תעשה לך וגו' [83] (עם כל הפירושים שבזה) [שגם עשיית הסוכה הוא בכלל המצוה, כמ"ש אדה"ז בשו"ע שלו [84] לפסק הלכה בטעם הפס"ד שאין מברכין על עשייתה מפני שאינה גמר המצוה, וברכת שהחיינו קאי גם על העשי'] הנה באים אח"כ בחגה"ס לקיום המצוה עצמה, בסוכות תשבו שבעת ימים. ומיד למחרת בבקר (בעלות השחר ובנץ החמה) באה מצות ד"מ, ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל ושמחתם לפני הוי' אלקיכם. עד שבאים לשמחת בית השואבה, שנעשה גדל השמחה דושמחתם באופן דמי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. ואז זוכים שבקרוב ממש יהי' כל האזרח בישראל ישבו בסוכות בפועל (ולא רק ראוים לישב), כי באה הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו. ואז יהי' קיום המצוה דושמחתם לפני ה"א בשלימות ומה"ת, שיהי' קיומה בביהמ"ק, ביהמ"ק השלישי, מקדש אדנ"י כוננו ידיך [85], בקרוב ממש. יבא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, ויבנה ביהמ"ק במקומו, ויקבץ נדחי ישראל והיתה לה' המלוכה [86]. ובהקדמה לזה יהי' כמ"ש [87] אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' ולעבדו שכם אחד [88], שזה נמשך בגלוי ע"י הקרבת השבעים פרים בחגה"ס. כן תהי' לנו, ובקרוב ממש.

---

80) ישעי' נה, ו. וראה ר"ה יח, א. 81) אוה"ת שמות (כרך ז) ס"ע ב'תשב ואילך. וראה ב"ר פמ"ד, כב. 82) ויק"ר פ"ל, ז. 83) ראה טז, יג. 84) או"ח רסתרמ"א. 85) בשלח טו, יז. 86) עובדי' א, כא. 87) צפני' ג, ט. 88) ראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א.